

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

§ 412

Vuoden 2025 talousarvion ja vuosien 2025–2028 taloussuunnitelman hyväksyminen sekä talousarvion yhteydessä käsiteltävät valtuustoaloitteet ja talousarvioon liittyvät asiat

TRE:554/02.02.01/2024

Valmistelija / lisätiedot:

Linnamaa Reija, Koskela Mikko

Valmistelijan yhteystiedot

Johtaja Reija Linnamaa, puh. 040 572 9610 ja talousjohtaja Mikko Koskela, puh. 040 133 4422, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Lisätietoja päätöksestä

Lakiasiaintoiminnan johtaja Laura Klami, puh. 040 543 2285, etunimi.sukunimi@tampere.fi

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä: Yli-Rajala Juha, Konsernijohtaja

Päätösehdotus

Esitetään valtuuston päätettäväksi:

Vuoden 2025 talousarvion ja vuosien 2025–2028 taloussuunnitelma hyväksytään.

Talousarvio sitoo valtuustoon ja muihin toimielimiin nähdessä Yleisperustelut-osan Talousarvion sitovuus -luvussa määriteltyjen sitovuussäännösten mukaisesti.

Konsernijohtajalle annetaan oikeus päättää organisaatiomuutoksiin liittyvien toimintojen ja niihin liittyvien määrärahojen siirroista sekä vuoden 2025 palkankorotuksiin varatun määrärahan kohdentamisesta konsernihallinnon yhteisistä eristä toimintayksiköille työmarkkinakeskusjärjestöjen neuvottelutuloksen vahvistuttua.

Konsernijohtajalle tai hänen määräämälleen konsernihallinnon viranhaltijalle annetaan seuraavat oikeudet:

- oikeus ottaa vuoden 2025 mahdollisiin muutettuihin talousarvioihin sisältyvä lainamäärä
- oikeus ottaa vuoden 2025 aikana lyhytaikaisia lainoja 100 milj. euron määrään saakka maksuvalmiuden turvaamiseksi
- oikeus myöntää lyhytaikaisia antolainoja konserniyhteisöille yhteensä enintään 30 milj. euron määrään saakka
- oikeus konvertoida ja maksaa ennakkoisesti takaisin kaupungin taseeseen sisältyviä ottolainoja

Talousarvion liitetietoihin sisältyvät konserniyhteisöjen tavoitteet hyväksytään kuntalain 110 §:n tarkoittamiksi kuntakonsernin tavoitteiksi.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Konsernihallinnon talousyksikkö oikeutetaan tekemään talousarvioasiakirjaan teknisluonteisia korjauksia ja tarkistuksia.

Vuoden 2025 talousarvioehdotuksen yhteydessä käsiteltävät valtuusto- ja kuntalaisaloitteet sekä niihin liitteessä annetut vastaukset merkitään tiedoksi. Aloitteet eivät anna aiheutta muihin kuin liitteessä mainittuihin toimenpiteisiin.

Esteellisyys

Inna Rokosa ilmoitti olevansa esteellinen asian käsittelyyn. Esteellisyys todettiin hallintolain 28 §:n 1 momentin 5) kohdan perusteella ja hän poistui kokouksesta tämän asian käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi.

Kokouskäsittely

Varajäsen Anne Liimola oli läsnä kokouksessa tämän asian käsittelyn ja päätöksenteon aikana.

Kaupunginhallitus myönsi läsnäolo- ja puheoikeuden talousjohtaja Mikko Koskelalle. Hän oli asiantuntijana läsnä kokouksessa asian käsittelyn aikana ja poistui ennen päätöksentekoa.

Perustelut

Talousarvion rakenne ja sisältö

Kuntalain 14 §:n mukaan valtuusto vastaa kunnan toiminnasta ja taloudesta. Kuntalain 110 §:ssä on kunnan talousarviosta säädetty seuraavaa:

’Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.’

Ehdotus kaupungin vuoden 2025 talousarvioksi ja vuosien 2025–2028 taloussuunnitelmaksi on laadittu ottaen soveltuvin osin huomioon talousarvion laadintaa koskevat säännökset ja ohjeet.

Tampereen kaupungin talousarvio koostuu seuraavista osista: yleisperustelut, käyttötalousosa ja investoinnit yksiköittäin, laskelmat sekä liitteet.

Talousarvio 2025

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Vuoden 2025 talousarvion ja taloussuunnitelman valmistelun lähtökohdat muodostavat Tampereen strategia 2030, pormestariohjelma, kaupungin vuoden 2023 tilinpäätös ja vuoden 2024 talousarvion toteumaennuste sekä vuosia 2025–2028 koskevat taloudelliset ennusteet.

Organisoitumiseen ja siten talousarvioon on tulossa seuraavat muutokset: Tampereen kaupunginvaltuusto päätti 22.4.2024, että Tampereen Kaupunkiliikenne Liikelaitos yhtiöitetään vuoden 2025 alussa. Uusi osakeyhtiö on kokonaan Tampereen kaupungin omistama. Muutoksella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia vuodelle 2025. Lisäksi merkittävänä uudistuksena työvoima- ja elinkeinopalvelut siirtyvät valtiolta kunnille ja Tampereen seudun työllisyysalue aloittaa toimintansa 1.1.2025. Työllisyysalueeseen kuuluu 16 kuntaa Pirkanmaalta: Akaa, Kangasala, Nokia, Orivesi, Tampere, Valkeakoski, Virrat, Ylöjärvi, Juupajoki, Kuhmoinen, Lempäälä, Pirkkala, Pälkäne, Ruovesi, Urjala ja Vesilahti. Työvoimapalvelut muodostavat kunnille uuden valtiosuustehtävän. TE-uudistuksen myötä kuntien maksuvastuu työttömyysturvan kustannuksista laajenee työmarkkinatuen lisäksi ansiopäivärahan ja peruspäivärahan perusosiin.

Tuloperusteet ja tilikauden tulos

Tampereen vuoden 2025 talousarvio on valmisteltu nykyisen 7,60 tuloveroprosentin ja nykyisten kiinteistöveroprosenttien mukaan.

Verorahoitus (verotulot + valtiosuudet) kasvaa vuoden 2024 ennusteeseen verrattuna noin 61,9 milj. euroa. Valtiosuuksia nostaa teknisesti TE-uudistuksen noin 50 milj. euron laskennallinen rahoitus. Valtiosuuksien kokonaiskehitys ei kuitenkaan riitä täysimääräisesti uudistuksen ja kasvavan kaupungin peruspalveluiden rahoittamiseen, koska valtiosuudet kasvavat kokonaisuutena vain 33 milj. euroa. Ansiotulovähennyksen poistuminen kunnallisverosta lisää verotuloja, mutta se huomioidaan valtiosuuksissa verotulomenetyksen korvaus -erässä ja muutos vähentää valtiosuuksia vastaavasti noin 14 milj. euroa. Verotulojen arvioidaan kasvavan ensi vuonna 29 milj. euroa vuoden 2024 toteumaennusteesta. Kunnallisverotuloja arvioidaan kertyvän 475 milj. euroa, kiinteistöverotuloja 111 milj. euroa ja yhteisöverotuloja 82 milj. euroa.

Talousarviossa koko kaupungin yhteenlasketut nettomenot ovat -713,3 milj. euroa. Toimintakate sisältää kertaluonteisia omaisuuden myyntivoittoja ja maankäyttösopimuskorvauksia yhteensä 75,2 milj. euroa, mikä on 47,6 milj. euroa vuoden 2024 ennustetta enemmän. Nettomenot kasvavat vuoden 2024 ennusteeseen verrattuna 4,6 prosenttia (31,1 milj. euroa). TE-uudistus kasvattaa merkittävästi nettomenoja. Toisaalta omaisuuden myyntivoitot pienentävät nettomenojen kasvua.

Uuden aloittavan työllisyysalueen yhteistoimintaosuuksilla katettavat kustannukset ovat yhteensä noin 78,9 milj. euroa. Tampereen kaupungin maksuosuus on noin 48 milj. euroa. Lisäksi työttömyysturvan laajentuvan

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

kokonaisvastuun kasvuun on varattu Tampereen talousarvioon 16,6 milj. euroa. Työttömyystilanteen kehityksellä on jatkossa entistä merkittävämpi ja nopeampi vaikutus kuntien vastuulla oleviin työttömyysturvamenoihin. Työttömyysturvan kokonaisvastuun arvioidaan olevan vuonna 2025 noin 42,5 milj. euroa.

Vuoden 2025 talousarvion vuosikate on 95,1 milj. euroa. Tilikauden tulos on 39,6 milj. euroa negatiivinen. Vuosikate kattaa 70,6 prosenttia suunnitelman mukaisista poistoista.

Investoinnit

Investointimenot ovat 226,9 milj. euroa. Nettoinvestoinnit ovat 225,0 milj. euroa. Investointien tulorahoitusprosentti on 42.

Suurimmat investointipanostukset vuonna 2025 ovat talonrakennushankkeiden 85,0 milj. euron ja yhdyskuntalautakunnan alaiset 45,0 milj. euron sekä Viiden tähden keskusta -kehitysohjelman 28,1 milj. euron nettoinvestoinnit. Talonrakennushankkeiden kokonaisbudjetista 48,3 milj. euroa käytetään varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen rakennuksiin. Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden rakennuksiin on suunniteltu käytettävän 19,8 milj. euroa. Yhdyskuntalautakunnan investointibudjetista suurin osa käytetään olemassa olevan yhdyskuntarakenteen perusparantamiseen sekä uuden rakentamiseen, joista muodostuu yhteensä noin 28,9 milj. euroa. Yhdyskuntalautakunnan investointeja kohdennetaan myös erikoisrakenteisiin, liikennejärjestelyihin sekä sähköisten järjestelmien ja ulkovalaistuksen LED-vaihtoihin. Raitiotiehen liittyviin hankkeisiin on varattu 3,7 milj. euroa.

Lainamäärä

Tulorahoitus ei riitä investointien kattamiseen, joten talousarviossa varaudutaan korollisen velan 120,6 milj. euron kasvuun. Uutta pitkäaikaista lainaa nostetaan enimmillään 164 milj. euroa ja pitkäaikaisia lainoja lyhennetään maksuohjelmien mukaisesti 43,4 milj. eurolla. Asukaskohtaisen lainamäärän arvioidaan olevan vuoden 2025 lopussa 3 966 euroa, mikä on 418 euroa vuoden 2024 lopun arviota enemmän.

Toiminnan tavoitteet

Tampereen strategia 2030 Tekemisen kaupunki hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa 15.11.2021. Strategia valmisteltiin pormestariohjelman 2021–2025 pohjalta. Vuosi 2025 on strategian viimeinen toteutusvuosi.

Talousarvion 2025 toiminnan tavoitteet perustuvat Tampereen strategian valtuustokauden tavoitteisiin. Tavoitteita asetetaan kaupunkitasoisesti ja erikseen lautakunnille kohdistettuna. Lisäksi tavoitteita asetetaan konserniyhteisöille. Tampereen strategia ohjaa myös näiden tavoitteiden asettamista.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Tavoitteita asetetaan lähtökohtaisesti toiminnan vaikuttavuudelle ja tuloksille ja niissä tähdätään selkeään mitattavuuteen. Tavoitteiden luonteesta johtuen niiden asettamisessa pyritään teemalliseen jatkumoon. Talousarvioon 2025 valmistelluista kaupunkitasoisista ja lautakunnille vastuutetuista tavoitteista suurin osa on samansuuntaisia kuin vuoden 2024 tavoitteet. Vuodelta 2024 jatkavissa tavoitteissa korostuu muun muassa tamperelaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, työllisyyden parantaminen, asuntotuotannon monipuolistaminen, elämystalouden vahvistaminen, kestävä kaupunkikehitys ja työvoiman saatavuuden turvaaminen. Myös kaupungin talouteen, henkilöstön työhyvinvointiin, Tampereen houkuttelevuuteen työnantajana ja digitalisaatioon liittyvät tavoitekokonaisuudet jatkavat. Uusissa tai uudelleen kohdennetuissa tavoitteissa on vuoden 2025 valmistelussa huomioitu muun muassa kaupungin ja hyvinvointialueen yhdyspintojen sujuvuus, TE-uudistuksen onnistunut toteutus, sujuvan arjen varmistaminen infrainvestointien toteutuksessa, suomen- ja englanninkielisen lukiolinjan onnistunut käynnistyminen sekä teollisuuden uudistuminen ja vihreän ja digitaalisen siirtymän investointien houkuttelu.

Vuonna 2025 kaupunkitasoisten ja lautakunnille kohdistuvien tavoitteiden määrä on 51. Konserniyhtiöille kohdistuu yhteensä 66 yhtiökohtaista tavoitetta. Talousarvion 2025 sisällöt tarkentuvat joulukuussa 2024 hyväksyttävissä lautakuntien ja konsernihallinnon vuosisuunnitelmissa.

Tavoitteet hyväksytään lopullisessa muodossaan osana talousarviota 11.11.2024.

Taloussuunnitelma 2025–2028

Talousarviokirjaan sisältyy taloussuunnitelma vuosille 2025–2028. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Taloussuunnitelma vuosille 2026–2028 on laadittu karkealla tasolla. Investoinneista esitetään taloussuunnitelmakauden investoinnit sekä alustavat suunnitelmat vuosille 2029–2034. Suunnitelmat tarkentuvat tulevien vuosien taloussuunnitelmissa.

Taloussuunnitelmavuosien 2025–2028 yhteenlaskettu tulos on negatiivinen 178,5 milj. euroa.

Kuntatalouden lähivuosien talousnäkymät ovat vaikeat. Vuosien 2026–2028 talouden suunnitteluun sisältyy paljon epävarmuustekijöitä erityisesti TE-uudistuksen vaikutuksista sekä verorahoituksen kehityksestä. Taloussuunnitelma on alijäämäinen ilman toiminnan tehostamistoimenpiteitä. Investointien tulorahoituksen tasoa tulisi nostaa velkaantumisen hidastamiseksi. Taloussuunnitelmakaudella tulee sovittaa yhteen merkittävät investointipaineet, uusi kaikkia kuntia koskeva heikompi tulorahoituksen taso ja velkaantumisen hallinta. Vuosikatetta tulee parantaa ja investointitarpeita priorisoida tai siirtää suunnitelmakauden tasapainoon saattamiseksi.

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Kuntalain 110 §:n mukaan 'taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.' Tampereen kaupungin taseessa oli vuoden 2023 edellisiltä tilikausilta kertyneitä ylijäämiä 664,4 milj. euroa. Tampereen Vesi Liikelaitoksen yhtiöittäminen lisää ylijäämää vuonna 2024 ja vuoden 2024 lopussa ylijäämän arvioidaan olevan 820 milj. euroa. Taloussuunnitelmakauden lopussa ylijäämäksi arvioidaan 646 milj. euroa.

Investoinnit 2025–2028

Taloussuunnitelmakauden investointitaso pysyy edelleen suurena. Kaupungin yhteenlasketut nettoinvestoinnit ovat taloussuunnitelmakaudella 1,04 miljardia euroa eli vuosittain keskimäärin noin 260 milj. euroa.

Taloussuunnitelmakauden suurimmat investointimenot ovat talonrakennushankkeiden yhteensä 494 milj. euron investoinnit ja Yhdyskuntalautakunnan 193 milj. euron investoinnit. Viiden tähden keskusta- ja Hiedanranta-kehitysohjelmien yhteenlasketut investoinnit ovat 190 milj. euroa.

Lainamäärän kehitys 2025–2028

Suurten investointisuunnitelmien vuoksi velkaantumisen arvioidaan jatkuvan. Taloussuunnitelmavuosina 2025–2028 varaudutaan vuotuiseen noin 172 milj. euron lainamäärän kasvuun. Kauden lopulla korollista velkaa arvioidaan olevan noin 1,6 miljardia euroa ja asukaskohtainen lainamäärä voi nousta yli 5 900 euroon. Lainamäärän kasvu tulee kuitenkin todennäköisesti jäämään pienemmäksi, sillä kaikki investoinnit eivät toteudu suunnitellussa aikataulussa, joitain omistuksia järjestellään uudelleen investointien rahoittamiseksi ja jotain omaisuutta voidaan myydä sekä investointeja toteutetaan vaihtoehtoisilla rahoitusmalleilla.

Talousarvion yhteydessä käsiteltävät valtuustoaloitteet ja muut talousarvioon liittyvät asiat

Kaupunginvaltuusto on 26.9.2005 päättänyt, että aloitteiden käsittelyohjeistusta ja sen noudattamista tarkennetaan, jotta vastaukset aloitteisiin tulisivat nopeammassa tahdissa käsittelyyn. Päätöksen mukaan 'jos aloitteessa edellytetään määrärahaa, se käsitellään talousarvion yhteydessä'.

Lautakunnat ovat käsitelleet aloitteita tällaisina talousarvioaloitteina. Lisäksi yhteen lautakunnille kuulumattomaan aloitteeseen on viranhaltijavastaus. Aloitteet, tiivistelmä vastauksista sekä vastaukset kokonaisuudessaan on koottu liitteeksi.

Korjauslista talousarvioon

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Talousarvioehdotuksen painatuksen jälkeen on ilmennyt muutama asiavirhe sekä tarve täydentää talousarvioehdotusta eräiltä osin. Muutokset on listattu erilliseen liitteeseen.

Tiedoksi

Reija Linnamaa, Mikko Koskela

Liitteet

- 1 Kh 28.10.2024 Pormestarin talousarvioehdotus 2025
- 2 Kh 28.10.2024 Talousarvioehdotuksen yhteydessä käsiteltävät aloitteet ja niihin annetut vastaukset
- 3 Kh 28.10.2024 Korjauslista vuoden 2025 talousarvioon

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu päätöksentekojärjestelmässä. Varmennetiedot tarkastettavissa kaupungin kirjaamosta.

Muutoksenhakukielto

§412

Muutoksenhakukielto

Oikaisuvaatimusta tai valitusta ei saa tehdä päätöksestä, joka koskee:

- vain valmistelua tai täytäntöönpanoa (KuntaL 136 §)
- virka- tai työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista ja viranhaltija on jäsenenä viranhaltijayhdistyksessä, jolla on oikeus panna asia vireille työtuomioistuimessa (KVhl 50 § 2 mom.)
- etuusto-oikeuden käyttämättä jättämistä (EtuostoL 22 §)
- varhaiskasvatuslain 57 §:n mukaista huomautusta tai huomion kiinnittämistä (Varhaiskasvatuslaki 63 § 2 mom.)